

Nr 322

Av herr **Osvald m. fl.**, om inrättande av två professurer i meteorologi vid vardera av Stockholms och Uppsala universitet.

(Lika lydande med motion nr 298 i Andra kammaren)

Universitetskanslern har i petita för årets statsverksproposition lagt fram förslag om en förstärkning av universitetsorganisationen i meteorologi, byggt på meteorologiutredningens rekommendation. Föredragande departementschefen anser sig emellertid icke vara beredd att i dagens läge tillstyrka förslaget. I årets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, sid. 361—362, anför han följande:

Meteorologien är för närvarande endast representerad vid universiteten i Uppsala och Stockholm. Vid förstnämnda läroanstalt företrädes ämnet av två professurer, nämligen en i meteorologi, särskilt väderlekslära, samt en i meteorologi, särskilt experimentell och teoretisk meteorologi. Förstnämnda professur är numera vakant, och med dess återbesättande skall enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter tills vidare anstå. Vid universitetet i Stockholm är meteorologien numera företrädd av innehavare av docenttjänst.

Förslag beträffande organisationen av forskningen och undervisningen i meteorologi har — såsom tidigare redovisats — framlagts av särskilda för ändamålet tillkallade sakkunniga, meteorologiutredningen. Utredningen har för sin del ansett det önskvärdt att universitetens undervisnings- och forskningsresurser förstärkes. Vidare har utredningen funnit, att meteorologiinstitutionerna i Uppsala och Stockholm bör ges likartade resurser i dessa avseenden. Utredningen föreslår därför, att ytterligare två professurer inrättas i ämnet. Vid bifall härtill skulle sålunda vardera av de båda universiteten komma att förfoga över två professurer i meteorologi.

Jag hyser full förståelse för strävandena att förstärka universitetsorganisationen i meteorologi. En utgångspunkt för mina egna överväganden i frågan har varit det i och för sig starkt motiverade kravet på en förbättring av resurserna vid universitetet i Stockholm, som nu helt saknar självständig företrädare för meteorologien. I rådande läge har jag emellertid inte funnit det möjligt att förorda inrättande av ytterligare professurer i ämnet. Under sådana förhållanden har jag ansett mig böra föreslå dels att den enligt Kungl. Maj:ts beslut vakantsatta professuren i meteorologi, särskilt väderlekslära, indrages samtidigt som benämningen av professuren i meteorologi, särskilt experimentell och teoretisk meteorologi, ändras till professur i meteorologi, dels att en professur i meteorologi inrättas vid universitetet i Stockholm, allt med verkan från och med nästa budgetår.

Med professuren i meteorologi, särskilt väderlekslära, är förenade 2 250

assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete samt en tjänst som kontorist i Ae 9 och en som kartbiträde i Ae 7. Dessa assistenttimmar och tjänster bör vid bifall till vad jag nu föreslagit knytas till den förordade professuren i meteorologi i Stockholm. Jag beräknar sålunda medel i överensstämmelse härmed såväl under förevarande anslag som vid min anmälan i det följande av motsvarande anslag för universitetet i Stockholm. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av kanslern, besluta angående den överflyttning av undervisnings- och forskningsresurser i meteorologi från universitetet i Uppsala till universitetet i Stockholm, som i övrigt kan finnas erforderlig i anledning av mitt förslag, samt att inom ramen för anvisade medel företaga de omdispositioner, vilka på grund härav kan anses påkallade.

Departementschefens ställningstagande tyder på att han inte erhållit tillräcklig information om det nuvarande läget för meteorologisk undervisning och forskning inom landet. Meteorologikutredningen, vilken ligger till grund för kanslerns förslag, betonar nämligen icke tillräckligt starkt nödvändigheten av en omedelbar upprustning av universitetens resurser inom meteorologien.

Då professuren i meteorologi, särskilt experimentell och teoretisk meteorologi, ledigförklarades 1955, anmälde sig inga sökande, varför dåvarande innehavaren professor Hilding Köhler fick förlängt förordnande att uppehålla professuren trots redan uppnådd pensionsålder.

Under de sex år som förflutit sedan dess har emellertid ett antal inom landet verksamma personer disputerat för svensk filosofie doktorsgrad i meteorologi. De har alla redan nu vunnit internationellt erkännande för sin forskning och har genom utgivna skrifter dokumenterat hög vetenskaplig skicklighet inom olika grenar av meteorologien. Det skulle därför inte nu möta några svårigheter att besätta de av meteorologikutredningen föreslagna professurerna, eftersom fyra av dessa ovannämnda forskare kan påräknas som sökande till svenska universitetsprofessurer. Det skulle vara till stort men för svensk meteorologi, om dessa forskare nu skulle lämna landet endast till följd av brist på tillräckligt attraktiva tjänster och arbetsmöjligheter i vårt land. Faran härför är överhängande, då redan tre förmånliga anbud föreligger från utlandet.

Departementschefen synes vidare utgå från att Stockholms universitet för närvarande saknar en självständig företrädare för ämnet jämte basorganisation. I avsikt att bringa Stockholm i paritet med Uppsala föreslår därför departementschefen, att den ena professuren i meteorologi vid Uppsala universitet jämte till denna knutna tjänster överförs till Stockholms universitet.

Propositionen innebär dock i realiteten en uppenbar försämring av ämnets samlade resurser vid landets universitet, eftersom en institution för meteorologi redan finnes vid Stockholms universitet. Denna institution och en del av dess tjänster skulle visserligen enligt propositionen på detta sätt permanentas, men det skulle ske till priset av att hela avdelningen för väderlekslära vid meteorologiska institutionen i Uppsala försvinner. Att på

detta sätt i strid mot utredningens förslag indraga en professur och samtidigt riva ned en uppbyggd organisation på *ett* ställe för att permanenta en redan existerande institution på *ett annat* ställe är dålig ekonomi både vetenskapligt och administrativt sett.

Dessutom må anföras att Stockholms universitet (dåvarande Stockholms högskola) åren 1947—1957 hade en *personlig* professur i meteorologi, som upphörde med innehavarens för tidiga frånfälle. Det är förvånande, att denna professur inte redan då permanentades med tanke på det livaktiga internationella meteorologiska institut, som innehavaren C.-G. Rossby skapade i Stockholm och som fortfarande existerar.

Då den nu vakantsatta professuren i meteorologi, särskilt väderlektslära, föreslogs, anförde dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet Tage Erlander (proposition nr 273, år 1946, s. 184) :

Med hänsyn till meteorologiens utveckling kan ämnet enligt de sakkunniga icke längre behärskas av en person, varför en dubbling av den nuvarande meteorologiprofessuren vid universitetet bör äga rum.

På sidan 186 anføres vidare: Förslaget att dubblera den vid universitetet förefintliga meteorologiprofessuren, varvid den nya professuren främst avsetts för den synoptiska meteorologien, har av remissinstanserna allmänt tillstyrkts. Behovet av en sådan förstärkning av den akademiska forskningen och undervisningen i ämnet synes mig även klart ådagalagt.

Sedan detta skrevs, har meteorologien genomgått en enorm utveckling; nya hjälpmedel såsom radar, raketer, satelliter etc. har tillkommit, framsteg inom instrumenttekniken har möjliggjort nya och förbättrade mätmetoder; samtidigt har nya forskningsområden tillkommit. Det är därför i dag otänkbart att *en* person skulle kunna behärska hela ämnet meteorologi.

I ett land av Sveriges storlek kan man visserligen icke vid något universitet inrätta professorer för ämnets samtliga huvudgrenar. Men i betraktande av ämnets ovan anförda ytterligare utveckling sedan 1945 och dess stora praktiska betydelse får man anse meteorologiutredningens förslag som ett realistiskt minimum.

Ämnet meteorologi behandlar nämligen företeelser, som dagligen kännbart ingriper i medborgarnas liv, och problem vilkas lösning är av största ekonomiska betydelse för landets olika näringar. Meteorologisk forskning är sålunda bl. a. oumbärlig för förbättring av kort- och långtidsprognoser av vädret, för klimatutredningar samt för lösning av problem rörande flygsäkerheten, skogs- och lantbruksmeteorologien samt radioaktiva och andra luftföroreningars spridning, och ger redan på ganska kort sikt värdefulla resultat, som direkt kan omsättas i praktiken till gagn för näringsliv och försvar.

Meteorologiutredningens förslag om att två professorer skulle inrättas vid Stockholms universitet, samtidigt som nuvarande organisation vid Uppsala universitet bibehålles, skulle medföra att landet finge fyra professorer i me-

teorologi. Dessa skulle tills vidare kunna täcka ämnets väsentligaste delar och innebure sålunda icke någon onödig dubbling.

Genom att den meteorologiska forskningen vid de båda universiteten i Stockholm och Uppsala har delvis helt olika inriktning, kommer de att komplettera varandra på ett för landet gagnarikt sätt. Då de ligger så nära varandra, kan det inledda fruktbara samarbetet ytterligare utvecklas. För att forskning och undervisning i framtiden skall kunna bedrivas på ett rationellt sätt i landet, fordras uppenbarligen, att det vid vart och ett av universiteten i Stockholm och Uppsala inrättas åtminstone två professorer i meteorologi samt dessutom på längre sikt universitetslektorat i Lund och Göteborg — allt i överensstämmelse med meteorologiutredningens förslag.

Under hänvisning till det anförda hemställles,

att riksdagen vid behandlingen av åttonde huvudtiteln, driftbudgeten för budgetåret 1961/62, måtte besluta att i enlighet med universitetskanslerns förslag två professorer i meteorologi inrättas vid vart och ett av universiteten i Stockholm och Uppsala, samt

att erforderliga medel anvisas härför under ifrågavarande anslag.

Stockholm den 26 januari 1961

Hugo Osvald

Carl Albert Anderson

Nils Theodor Larsson,
Hammarby